

VLIV GLOBALIZACE NA ICT SEKTOR ČESKÉ REPUBLIKY

Tomáš Lelek

Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní, Ústav ekonomie

Abstract: *Globalization is a phenomenon which, according to an index of globalization is growing at an average rate of 1 unit. It has extensive global implications, which are dealt with this article in terms of ICT sector in the Czech Republic. This is above all a business location and employment, which is in economic crisis, an important macroeconomic indicator. In conclusion, there are proposed measures for economic policy to protect the domestic labor market.*

Keywords: *Globalization, ICT sector, employment*

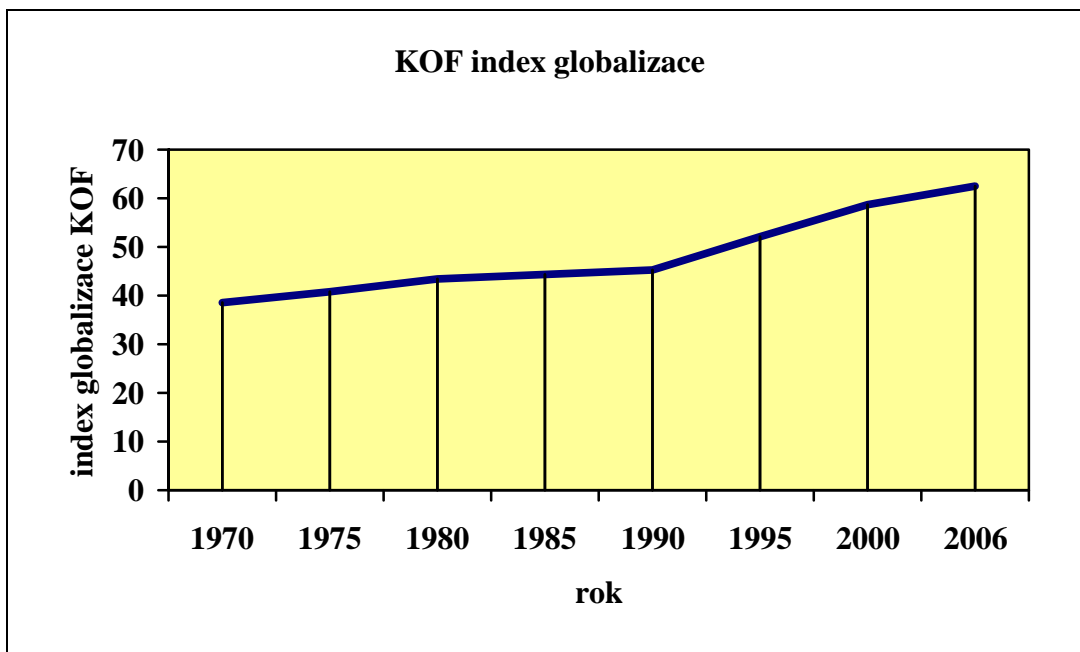
1. Úvod

Globalizace je v dnešní době a zůstane jistě i nadále velmi diskutovaným tématem. Ozývá se z médií, reklamy, politiky apod. Přesto se autoři shodují v názoru, že vymezit pojem „globalizace“ jednoznačnou a exaktní definicí, je skoro nemožné. Čím víc toho o globalizaci víme, tím víc podob získává a nikdo neví, jak se bude vyvíjet dál a co ještě od ní můžeme očekávat. Pro představu je zde uvedeno několik z mnoha nejrůznějších definic.

Globalizace je spontánní, neřízený proces integrace zemí světa v jediném ekonomickém systému [6]

Podle Jeníčka [4] je globalizace proces, který zvyšuje závislost trhů a výroby různých zemích díky dynamice obchodu se zbožím službami, pohybem kapitálu a technologií. Vznikají nové formy hospodářství, mizí národní produkty a technologie i národní hospodářství.

Globalizace je proces, který v intenzivnější míře probíhá zhruba od 70. let 20. století. Pro zjištění míry globalizace ve světě se používá index globalizace, tzv. KOF, který každý rok zveřejňuje švýcarský Institut pro výzkum hospodářského cyklu.

Zdroj: World Investment Report 2007 [12], vlastní zpracování

Graf č. 1 Vývoj indexu globalizace KOF od roku 1970 až 2006

Jak patrné z grafu č. 1, index globalizace za posledních 16 let rostl průměrným ročním tempem 1 jednotky za rok.

Globalizace po své první fázi, charakterizované rozvojem *informačních technologií*, je nyní spjata zejména s mohutným rozmachem ekonomiky v celosvětovém měřítku.

2. ICT sektor

ICT sektor se začal oficiálně statisticky vykazovat na základě definice OECD v roce 1998. Podle OECD [7] je ICT sektor kombinací odvětví výroby a odvětví služeb, které elektronicky zachycují, přenos a zobrazení dat a informací.

ICT výroba - zahrnuje odvětví jejichž hlavní ekonomická činnost souvisí primárně s výrobou přístrojů a zařízení, které jsou nezbytné pro práci s daty a informacemi elektronickou cestou (ICT výrobky).

ICT služby - zahrnuje poskytování a zprostředkování služeb, které přímo souvisí s informačními a komunikačními technologiemi (telekomunikační činnosti a činnosti v oblasti výpočetní techniky).

Vymezení ICT sektoru podle Odvětvové klasifikace ekonomických činností (OKEČ)[2]:

a) ICT výroba (ICT odvětví zpracovatelského průmyslu)

30 - Výroba kancelářských strojů a počítačů

32 - Výroba rádiových, televizních a spojových zařízení a přístrojů

321 - Výroba elektronek a jiných elektronických součástí

322 - Výroba rozhlasových a televizních vysílačů a přístrojů pro drátovou telefonii a telegrafii

323 - Výroba televizních a rozhlasových přijímačů, přístrojů pro záznam a reprodukci zvuku nebo obrazu a podobných rádiových zařízení

- 332 - Výroba měřících, kontrolních, zkušebních, navigačních a jiných přístrojů a zařízení kromě zařízení pro řízení průmyslových procesů
- 333 - Výroba zařízení pro řízení průmyslových procesů

b) ICT služby (ICT odvětví v oblasti služeb)

- 642 - Telekomunikace
- 72 - Činnosti v oblasti výpočetní techniky
- 721 - Poradenství v oblasti hardware
- 722 - Publikování, dodávky a poradenství v oblasti software
- 723 - Zpracování dat
- 724 - Činnosti v oblasti databází
- 725 - Opravy a údržba kancelářských strojů a počítačů
- 726 - Jiné činnosti související s výpočetní technikou

Ačkoli je tento sektor v porovnání s ostatními sektory celkem nový, je pro ekonomiku velice významný z hlediska dále uvedených veličin.

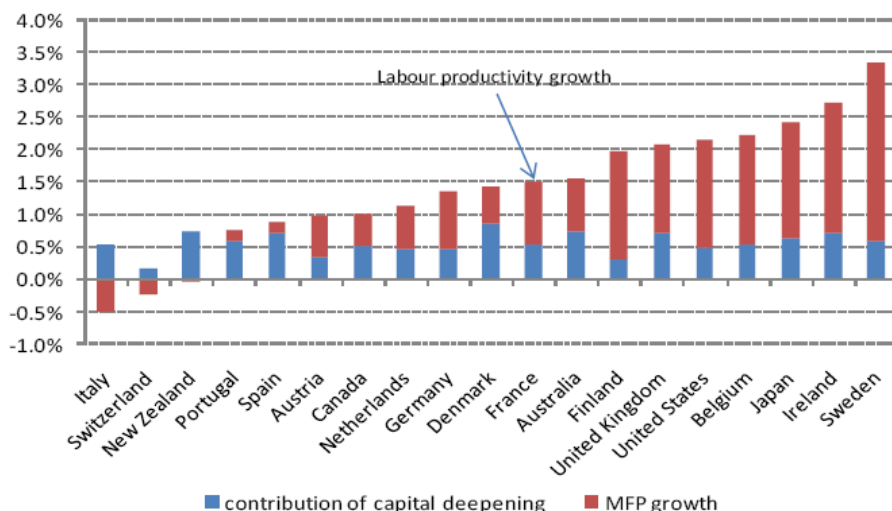
Přidaná hodnota

Přidaná hodnota vyjádřená v běžných cenách tohoto sektoru rostla mezi lety 2000 a 2006 průměrným ročním tempem 10%. Zejména díky tomu je i hodnota ostatních odvětví hospodářství ČR nižší a činí 6,4%. Přidaná hodnota ICT sektoru vzrostla za sledované období o 77%. Přidaná hodnota ostatních odvětví vzrostla mezi léty 2000 a 2006 pouze o 45%.

Produktivita

Z dat získaných ze statistik OECD [8] je patrné, že produktivita práce od roku 2001 do roku 2006 rostla ve většině sledovaných zemích. Lze vypočítat, že největší podíl na jejím růstu měla multifaktorová produktivita práce¹ (MFP), i když svůj, byť menší příspěvek, má i prohlubování kapitálu.

¹ Multifaktorová produktivita, která se též nazývá tzv. solowovým reziduem, protože se zjišťuje odečtením příspěvku práce a kapitálu od tempa růstu potenciálního produktu, charakterizuje tedy příspěvek uplatnění vyšší úrovně (stavu) technologie (technologického pokroku) k přírůstku potenciálního produktu. Multifaktorová produktivita roste tehdy, jestliže se získává vyšší (měřitelný) produkt ze stejného množství (objemu) výrobních faktorů kapitálu a práce: roste tedy zejména v důsledku využití výzkumu a vývoje, zlepšené technologie, zvýšení vzdělání a kvalifikace, zdokonalené metody organizování a řízení. Jedná se zejména o všechny prvky, které participují na inovaci nebo ji představují [5].

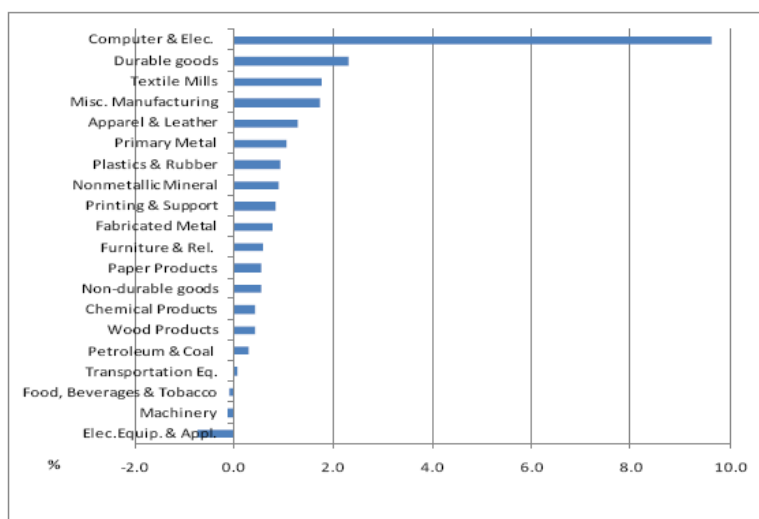

Graf č. 2: Rozklad růstu produktivity práce na MFP a kapitálové prohlubování (průměr 1985 – 2006)

Zdroj: OECD [8]

Produktivita ICT sektoru je vyšší než u ostatních odvětví ekonomiky. Důkazem toho je i graf. č.2 , který ukazuje multifaktorovou produktivitu v ekonomice USA.

KLEMS multi-factor productivity in the US, 3-digit SIC manufacturing industries, 1987-2005
Percentage change, annual rate

Source: United States Bureau of Labor Statistics.

Průměrná hodnota multifaktorové produktivity v odvětvích ekonomiky USA

Zdroj: OECD [8]

Z výše uvedených grafů je patrné, že MFP od roku 1987 vzrostla ve výrobních odvětvích ekonomiky celkově o 30%. Největší podíl na jejím procentním ročním přírůstku za období 1987-2005 připadá na odvětví zabývající se výrobou počítačů a elektroniky, které činí 10%. To je v porovnání s druhým největším přispěvatelem, odvětvím zboží dlouhodobé spotřeby, téměř pětinašobek.

Zaměstnanost

Podíl na zaměstnanosti např. v ICT sektoru České republiky byl v roce 2007 2,5% na celkové zaměstnanosti ČR. Dále byla vysledována tendence od poklesu počtu pracovních míst v oblasti výroby ICT sektoru části a nárůst počtu pracovních míst v ICT službách, což koresponduje s automatizací výroby a rozšiřováním ICT do většiny odvětví hospodářství, které sebou přináší nutnost většího počtu pracovníků ve službách.

Výzkum a vývoj

ICT sektor se také významně podílí na tvorbě inovací. Vzhledem k výdajům na výzkum a vývoj představuje druhý největší podíl na výdajích hned za automobilovým průmyslem [9].

3. Vliv globalizace na zaměstnanost v ICT sektoru České republiky

Zaměstnanost je jedním ze čtyř cílů hospodářské politiky. Být zaměstnán má kromě ekonomických aspektů také význam sociální a psychologický. Globalizace se projevuje v oblasti zaměstnanosti především přesouváním činností podniků do oblastí s nižšími mzdovými náklady. V minulých letech jsme byli svědky přesouvání výroby do Asie, kam se postupně začaly přenášet i jednoduché administrativní činnosti. V současné době se na českém trhu ICT ve stále větší míře projevují výkyvy globální ekonomiky a bude pravděpodobně docházet k odlivu části poboček nadnárodních firem z tržních důvodů. Dřívější markantní rozdíl v mzdových úrovních se snižuje. ICT firmy si toto uvědomují a snaží se do ČR umisťovat zejména svá vývojová centra (Microsoft, Deutsche Börse, Skype, RedHat a další). Dlouhodobě bude tento faktor působit zejména proti centrům strategických služeb (které provádí zejména správu ICT, databází apod.), pokud nedojde k jejich transformaci na služby s vyšší přidanou hodnotou.

Zaměstnanost v oblasti výroby v ICT sektoru

V oblasti výroby ICT je situace podobná. Zde má velký podíl tchajwanská firma Foxconn Technology Group, která zaměstnává v celém světě více než 200.000 lidí a provozy má rozmístěné v Americe, Evropě i v Asii. V České republice má dceřinou společnost Foxconn CZ, s.r.o., která představuje výrobní centrálu skupiny Foxconn v Evropě s výrobními závody na počítače a spotřební elektroniku v Pardubicích a Kutné hoře. Česká filiálka Foxconnu utržila v roce 2008, podle Profit [10], 89,5 miliardy Kč a stala se tak nejdynamičtější firmou roku 2008. V ČR zaměstnává zhruba 7000 pracovníků. Nejedná se však jen o pracovníky české národnosti. Na jednoduché činnosti ve výrobě Foxconn přivezl dělníky ze Slovenska, Mongolska, Indie a jiných zemí, v nichž jsou pracovníci dělnických profesí ochotni pracovat za velmi nízkou mzdu v podobě zhruba třetinové hodinové sazby v porovnání se mzdou českých dělnických profesí. Foxconn tak přispívá ke globální migraci pracovníků, která sebou nese i jiné společenské aspekty a důsledky.

Foxconn z hlediska toho, že je nadnárodní společnost, která chce využít výhod různých států přesouvá montáž počítačů Acer z České republiky do Maďarska. Podle slov Jima Changa [11] jednatele českého zastoupení Foxconnu však nejde v první řadě o stěhování se do Maďarska z důvodů snižovat náklady, ale o expanzi této prosperující firmy. Hlavním důvodem k přesunu je poloha výrobních závodů, které jsou blíže k odbytí (východní Evropa) jejich produkce než tomu bylo v České republice. Jeho nové výrobní místo však svědčí také o snaze snížit nebo alespoň nezvyšovat mzdové náklady na montáž počítačů. Do Maďarska už zaměřily také jiné technologické firmy, například IBM, Lenovo a Compaq.

² Foxconn je také z pohledu tržeb třetí největší firmou v Česku a druhým největším exportérem.

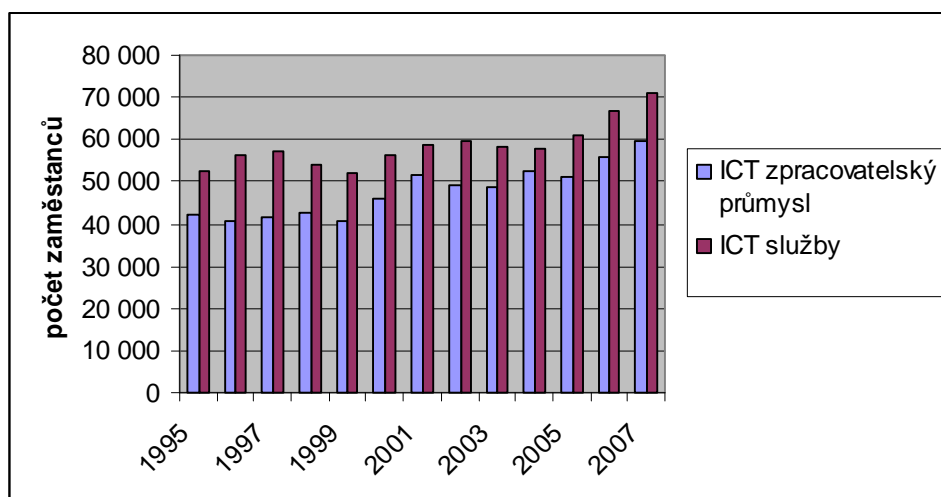
Foxconn kromě počítačů vyvíjí, vyrábí a prodává také další komunikační zařízení a spotřební elektroniku. Firma v letošním roce převzala dva závody společnosti Sanmina SCI, jeden v Maďarsku a jeden v Mexiku. Maďarský závod v Székesfehérváru leží asi 60 kilometrů západně od Budapešti. Evropská komise už Foxconnu koncem letošního června akvizici dvou továren společnosti Sanmina SCI schválila.

Na základě těchto skutečností je zřejmé, že Česká republika začíná postrádat atraktivitu pro rozvojové projekty nadnárodních podniků v oblasti výroby počítačů. Tato výroba se bude i nadále, podle hlavního trendu globalizace delšího jak dekádu, přesouvat směrem na východ.

Zaměstnanost v oblasti služeb ICT sektoru

Celkově se ve službách ve vyspělých ekonomikách vytvoří kolem 70% HDP. Stejně tak v nich je zaměstnán větší podíl pracovníků než ve výrobě.

Podobné je to i v ICT sektoru České republiky, kde je větší počet pracovníků v oblasti služeb (viz graf č.3). V roce 2007, ze kterého jsou nejnovější údaje, bylo v oblasti výroby 59 744 zaměstnanců v oblasti služeb bylo navíc 11 447 pracovníků, což je téměř o 20% více.

Graf č. 3: Vývoj počtu zaměstnanců v odvětvích ICT sektoru

Zdroj: ČSÚ [3]

Hlavními faktory růstu této části ICT sektoru byla nízká nákladovost, dostatek kvalifikovaných pracovníků a investiční pobídky. Obdobně jako v jiných sektorech české ekonomiky i v ICT službách byl nárůst zaměstnanosti spojen s vyšší poptávkou po spíše technických profesích (programátor, tester, technik IT), zatímco poptávka po profesích analytiků nebo manažerů IT stoupala pozvolněji. Rostoucí poptávka po ICT službách ovšem vyčerpala příslušný segment trhu práce a to do budoucna přináší řadu významných problémů.

ICT profese jsou charakteristické vysokým podílem vysokoškolsky vzdělané pracovní síly. Terciární vzdělání má více jak jedna třetina pracovníků, ovšem pouze jedna šestina z nich absolvovala vysokou školu s příslušným odborným zaměřením. Pracovníci a absolventi musí být ve stále vyšší míře rekvalifikováni na práci v ICT službách, navíc převis poptávky nad nabídkou výrazně zvyšuje platovou úroveň v sektoru. Zejména u technických ICT profesí jsou platy vzhledem k vyšší průměrného výdělku mnohem vyšší, než je obvyklé v zemích západní Evropy.

Podle některých zdrojů chybí v současné době firmám až 20 tisíc ICT odborníků, firmy navíc řeší i kvalifikační nesoulad, školy málo vnímají trendy v poptávce po pracovních silách a úroveň technických znalostí klesá. Firmy musí absolventy škol až tři měsíce doškolovat aby

byli schopní vyhovět nárokům, které práce v sektoru klade – až 2/3 této doby představují podle některých firem investice do znalostí, které by škola měla poskytnout – a neposkytuje.

Budoucí poptávka po profesích v ICT službách bude ovlivněna výrazně odlišnými trendy než poptávka dnešní. Co pravděpodobně přetrvá, je převis poptávky nad nabídkou pracovních sil – i když jsou ICT služby relativně mladým sektorem, i zde je třeba počítat s tím, že jen kvůli odchodům do důchodu bude v příštích letech okolo čtyř tisíc pracovníků každý rok odcházet. Poptávku po dalších tisících pracovních míst vytváří každoročně noví investoři a ICT profese hledají stále častěji i zákaznické firmy v průmyslu i ve službách, protože náročnost prakticky všech činností na ICT poroste. V současné době přitom terciární vzdělávání „dodává“ okolo dvou tisíc absolventů a i když tento počet poroste, pro trh práce to bude málo.

Výhled do budoucnosti

Jak uvádí [1] některé profese s relativně nižší přidanou hodnotou (programování, testování) mohou být nákladovým vývojem postupně vytlačovány z českého pracovního trhu. Zároveň bude (i díky výše zmíněným posunům v technologiích) sílit tlak na „přerod techniků v analytiky“, což problém s náklady a konkurenceschopností umocní. Velké množství pracovníků v ICT profesích na měnící se nároky nebude dostatečně připraveno. Pokud bude kvalifikační rozvoj zaměstnanců ponechán pouze v kompetenci firem, hrozí, že mnoho zaměstnavatelů bude volit snadnější cestu – odsun nákladově nerentabilních profesí do levnějších outsourcingových destinací jako je např. Indie, kde jsou mzdové náklady na pracovníka velmi nízké. To může trh práce v ICT sektoru a perspektivu profesí dlouhodobě poškodit.

Dlouhodobý převis poptávky nad nabídkou pracovních sil přitom přináší negativní jevy – příliš rychlý platový růst zdražuje pracovní sílu rychleji, než je růst produktivity práce a české firmy mohou mít problém s globální konkurenceschopností. V sektoru roste fluktuace a motivace pracovníků pracovat na svém osobním rozvoji a posouvat se od technických k analytickým profesím se tím oslabuje.

Obdobně jako v jiných sektorech bude cena pracovní síly postupně konvergovat k západní Evropě a nákladová výhoda se tak bude zvolna ztrácet. Může to znamenat významný problém, pokud nedojde k odpovídajícímu růstu produktivity a kvality absolventů, zejména jejich jazykových schopností a soft skills, které jsou dosud vnímané jako jednoznačná slabina trhu práce v ICT v mezinárodním srovnání. Pro ČR bude klíčová orientace na produkty a služby s vyšší přidanou hodnotou – zejména v oblasti vývoje a obchodu. Aby zaměstnanost v ICT službách zůstala zachována a přidaná hodnota vytvářená sektorem dostatečně rychle rostla, musí ve struktuře zaměstnanosti dojít k výrazným změnám.

Ideální variantu této změny představuje přerod českých ICT služeb k „Silicon Valley střední Evropy“. Tato optimistická varianta budoucího vývoje však naráží na zásadní problémy, mezi které patří nedostatek pracovních sil, daňové zatížení mezd, administrativně složitá podnikatelská prostředí, chybějící vize rozvoje ekonomiky, špatná spolupráce vysokých škol a firem ve výzkumu, nedostatečná kvalita absolventů a malý „marketingový a podnikatelský cit“ pro využití výsledků vývoje. Firmy s ryze českým kapitálem přinášející sofistikovaná a konkurenceschopná řešení, které se prosadí na globálních trzích, tak zůstanou spíše výjimkou.

Hlavní faktory, které ICT služby a profese v příštích letech ovlivní, zahrnují zejména:

Změny technologické a tržní - zjednodušování nástrojů pro vývoj nových aplikací a růst výkonnosti a dostupnosti technologií způsobí pokles poptávky po čistě technicky orientovaných profesích. Produkty a služby budou díky technologickým změnám stále více

standardizované a lehce srovnatelné. To zvýší transparentnost trhu i konkurenci a povede ke snížení cen. Budou ubývat speciální řešení na míru. Tento proces nutí firmy buď ke změně cílového segmentu (orientace na produkty a zákazníky, kde je cenová marže vyšší), nebo k úsporám (zde nejčastěji formou outsourcingu). Ohroženy budou zejména globálně působící firmy. **Na trhu práce budou díky těmto změnám chybět zejména kvalitní vývojáři s analytickým uvažováním.**

Některé profese s relativně nižší přidanou hodnotou (programování, testování) mohou být nákladovým vývojem postupně vytlačovány z českého pracovního trhu. Zároveň bude (i díky výše zmíněným posunům v technologiích) sílit tlak na „přerod techniků v analytiky“, což problém s náklady a konkurenceschopností umocní. Velké množství pracovníků v ICT profesích na měnící se nároky nebude dostatečně připraveno. Pokud bude kvalifikační rozvoj zaměstnanců ponechán pouze v kompetenci firem, hrozí, že mnoho zaměstnavatelů bude volit snadnější cestu – odsun nákladově nerentabilních profesí do levnějších outsourcingových destinací – což může trh práce v ICT a perspektivu profesí dlouhodobě poškodit. Celoživotní vzdělávání v ICT dnes totiž prakticky neexistuje.

Změny business modelu a sourcingu – očekávaný nákladový vývoj zároveň bude nutit české firmy k modelu, kdy bude nutné poskytovat služby on-site (u klienta) v jiných zemích (např. v Německu). V současných ICT centrech v ČR se může udržet vývoj na úrovni funkčního a technického designu, avšak programování bude nutné realizovat v nákladově výhodnějších lokalitách v ČR nebo v zahraničí. Bude se zvedat poptávka po pracovnících typu relationship manažer, kteří budou optimalizovat obchodní modely, hledat nové dodavatele, budovat sítě kontaktů (nejedná se přísně o ICT profese, ale o marketingově a obchodně orientované pracovníky s velmi dobrou znalostí ICT produktů). **Nárůst poptávky po těchto profesích se očekává až o 100%.**

4. Investice do ICT

Velkou příležitostí z hlediska globalizace je pro Českou republiku zaměřit se na činnosti s vyšší přidanou hodnotou jako je poskytování IT služeb nebo dokonce v oblasti výzkumu a vývoje (VaV).

Pro podniky tohoto typu chybí v České republice rozvojový venture kapitál, který by financoval podnik od jeho založení až do fáze expanze. V rozšíření tohoto nástroje je ČR na jednom z posledních míst v Evropě. Malá dostupnost tohoto zdroje financování negativně ovlivňuje inovační potenciál sektoru a spolu s výše uvedenými aspekty vzdělávacího systému a tržního prostředí do jisté míry brání, aby zde vznikala evropsky nebo globálně úspěšná řešení typu Google nebo Skype. To velmi snižuje inovační potenciál podniků v českém ICT sektoru a také jejich budoucí konkurenceschopnost.

Změny v investiční politice globálních firem – Zejména z demografických a nákladových důvodů bude nadále klesat atraktivita ČR z hlediska lokalizace velkých outsourcingových investic typu center strategických služeb. Týká se to zejména anglosaských investic, pro které budou asijské země, východní Evropa a Rusko představovat lákavější alternativy. Avšak velkou příležitostí pro ČR bude velký německý trh.

5. Závěr

Globalizace je fenomén, který trvá už několik desítek let. ICT jsou také jedním z jeho motorů.

ICT sektor jako kompozice několika odvětví vznikl na základě definice OECD v roce 1998. Později se začal vykazovat i v České republice. V tomto článku je vliv ICT globalizace

zkoumán z hlediska zaměstnanosti, která je v současné době hospodářské krize velmi důležitou oblastí pro hospodářskou politiku státu.

Zahraniční podniky, mezi které se řadí např. Foxconn zaměstnávají v České republice několik tisíc pracovníků. Bohužel se nejedná jen o pracovníky s českým občanstvím, ale přes agentury zaměstnání cizinci zejména z Asie.

Na základě toho vyvstává otázka, zda by pro zahraniční podniky, neměl stát stanovit kvótu jaké procento svých zaměstnanců může být tvořeno občany jiných národností než daného státu. Právě zaměstnanost je v současné době hospodářské krize velmi důležitým makroekonomickým cílem. Jsou na ní navázány jak spotřeba, tak i v případě nedostatku pracovních míst negativní ztráta pracovních dovedností a také sociálně patologické fenomény. Stanovení kvóty by jistě mělo protekcionistický dopad, na druhou stranu by potenciálního investora odradilo od investice do dané země a mohlo by působit diskriminačně.

V oblasti výroby ICT v ČR je patrné přesouvání výroby počítačů směrem na východ. Na atraktivitě nabývá Maďarsko, kam se začala přesouvat výroba předních světových značek počítačů. Předně je to z hlediska snížení nákladů na dopravu do místa odběratelů počítačů. Nemalý podíl na tom však také má to, že rostou mzdové náklady v ČR a tak nadnárodní společnosti chtějí využít levnější a přitom také kvalifikované pracovní síly v zemích východní Evropy.

V oblasti služeb, kde pracuje o cca 20% více zaměstnanců než v oblasti výroby ICT se kvůli rychlému růstu platů také začínat ztrácet nákladová výhoda. Z hlediska trhu práce je pozitivní, že převažuje poptávka nad nabídkou, ale kvůli nedostatečné nebo nevhodné kvalifikaci uchazečů jsou pro firmy nutné další dodatečné náklady na jejich vyškolení.

Protože Česká republika ztrácí kvůli rostoucím mzdovým nákladům atraktivitu, je potřeba nabídnout jiné přednosti. Těmi jsou služby s vyšší přidanou, které jsou spojeny hlavně s výzkumem a vývojem. Bohužel v České republice není dostatek rizikového kapitálu, který by byl potřeba pro nastartování podniků zabývajících se těmito aktivitami.

Z tohoto důvodu by bylo vhodné, buď získat prostředky z fondů Evropské unie nebo státního rozpočtu. Bohužel v době hospodářské krize, kdy se zavádí škrty z výdajů státního rozpočtu, tato oblast zůstane bez podpory státu.

Použitá literatura:

- [1] BUDOUCNOST PROFESÍ. *Budoucnost profesí v odvětví ICT služeb* [online]. c. 2009, [cit. 2009-9-15]. dostupné z: <<http://www.budoucnostprofesi.cz/sektorove-studie/ict.html>>.
- [2] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *ICT sektor, ekonomické subjekty v ICT sektoru* [online]. c. 2009, [cit. 2009-9-15]. dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/b_ekonomicke_subjekty_v_ict_sektoru_informacni_ekonomie_v_cislech_2008/\\$File/ie08_b.doc](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/b_ekonomicke_subjekty_v_ict_sektoru_informacni_ekonomie_v_cislech_2008/$File/ie08_b.doc)>.
- [3] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *ICT sektor, zaměstnanci v ICT sektoru* [online]. c. 2009, [cit. 2009-9-15]. dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/pocet_zamestnancu_v_ict_sektoru_cr/\\$File/16130.xls](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/pocet_zamestnancu_v_ict_sektoru_cr/$File/16130.xls)>.
- [4] JENÍČEK, V. *Globalizace, Vysoká škola ekonomická, Praha 2000, ISBN 80-2450039-6.*

- [5] MACH, M. *Makroekonomie II pro magisterské (inženýrské) studium*, Melandrium, Slaný 2001. 167 s. 80-86175-22-7.
- [6] MEZŘICKÝ, V. *Povaha globalizace, základní problémy, její pozitiva a negativa*, Globalizace a globální problémy, In sborník textů k celouniverzitnímu kurzu 2005-2007 [online]. c. 2005, [cit. 2009-9-15]. dostupné z: <<http://www.czp.cuni.cz/knihovna/globalizace.pdf>>.
- [7] OECD. *Measuring the Information Economy*. [online]. c. 2002, [cit. 2009-4-1]. dostupné z: <<http://www.oecd.org/dataoecd/34/37/2771153.pdf>>.
- [8] OECD. *Compendium of Productivity Indicators 2008*. [online]. c. 2008, [cit. 2009-2-3]. dostupné z: <<http://www.oecd.org/dataoecd/6/3/40605524.pdf>>.
- [9] OECD. *OECD Information Technology Outlook 2008: Highlights*. [online]. c. 2009, [cit. 2009-9-14]. dostupné z: <<http://www.oecd.org/dataoecd/37/26/41895578.pdf>>.
- [10] PROFIT, In podnikatelský týdeník 25/2009, roč. 20, s.6, ISSN 1212-3498.
- [11] TECHNIK, In ELEKTRONICKÝ ZPRAVODAJ MĚSÍČNÍKU TECHNIK. *Foxconn expanduje v Maďarsku, ale z ČR neodchází*, č. 30/2008. ISSN 1214-9802. [online]. c. 2008, [cit. 2009-9-14]. dostupné z: <http://ihned.cz/download/DOT_nwsltr/Technik_2008_30.pdf>.
- [12] UNCTAD. *World Investment Report 2007*, [online] 2008 [cit. 2008-05-04]. Dostupný z WWW: <http://www.unctad.org/en/docs/wir2007_en.pdf>.

Kontaktní adresa:

Ing. Lelek Tomáš
 Univerzita Pardubice
 Fakulta ekonomicko správní
 Ústav ekonomie
 Studentská 84
 532 10 Pardubice
tomas.lelek@upce.cz
 466 036 480